

(իրիմ), երբ Տաճիկը եւ Թաթարը զկալաւ առին: Հայք լաւ ընդունելութիւն գտան եւ Ստեփան Մեծ իշխանն իրենց բնակութեան տեղ ցուցուց Սուլալի, Եաշ, Թուման, Ֆորջան եւ զորոշան քաղաքները⁵⁰:

ԵԱՆՎԱՐԻ ԹԻՒՆԻՔԻ ՀԵՂԻՆԱԿԻՆ

1 Baracz Sadok, Ryz dziejów Ormianstich, Tarnopol, 1869, p. 61. Ընդհանրական Պոկասի Christoforus իւր Historia Armenorum Transilvaniae, Vienna 1869, p. 12 կը գրէ. «Թեոգորոս» կարծիք թուսից Գուրան 1062ին Նախիվեանոցի Հայերն իրեն տնտեսութեան կոչեց, եւ անոնց տնտեսութեամբ ճշմարտացի յաղթելով՝ իւր իշխանութեան վեր անոնց տեղ եւ արտոնութիւններ շնորհեց», — 2 Ersch u. Gruber, Allgemeine Encyclopädie, 5. Theil, p. 358, ծան. 18. — 3 Engel, Geschichte des ungarischen Reiches u. seiner Nebenländer, 4. Theil, 2. Abtheilung, Halle, 1804, p. 108. — 4 Baracz S. Żywoty sławnych Ormian w Polsce, Lwów, 1856, p. 133, 134. Տես նաեւ Schmidt, Suczawa historische Denkwürdigkeiten, Czernowitz 1876, p. 16. — 5 Տես Dr. Bischoff, Urkunden zur Geschichte der Armenien in Lemberg, im Archiv für die Kunde österreichischer Geschichtsquellen, Band 32, Wien, 1865, p. 10—12. — 6 Dr. Ficker, Hundert Jahre, Separatdruck aus der statistischen Monatschrift, Wien, 1875, p. 8, ծան. 20. — 7 Lukacs, անդ. էջ 9. — 8 Անգ. էջ 9, 10. — 9 Hăşdeu, Etymologicum magnum Romaniae, tom II. Fasc. II. Bucuresci, p. 1595. — 10 Saşa N., Notifi statistică asupra Moldovei, Iaşi, 1852, p. 50; Czerning, Ethnographie der österreichischen Monarchie, Wien, 1857, Band I, p. 73; Dr. Silbernagel, Verfassung sämtlicher Kirchen des Orients, Landshut, 1865, p. 189; Neugebauer, Die Donau-Fürstenthümer, Breslau, 1854, I. Heft, p. 82. — 11 Saşa, անդ. էջ 50, 51, Silbernagel, անդ. — 12 Neugebauer, անդ. էջ 83. — 13 Pary G. այս մասին իւր Dissertationes historico-criticae, Vindobonae, 1775, էջ 170. Գլ. ժԱ. գրքին մէջ կ'ըսէ. «Անոնք Արեւելէն Մոլդաւիա եկան 1416ին, եւ այն երկրին իշխաններէն ընդունուեցան Մոլդաւիոյ եպիսկոպոսացու մէջ, որոնքք Նշմանոր էկեղեցեաց, գերեզմանաց եւ ասոց զինուորաւ գեղեցկացուցին», Engel, անդ. էջ 121. — 14 Lukacs, անդ. էջ 13, 14. — 15 Schmidt, անդ. 62. — 16 Saşa, անդ. էջ 60, 51. — 17 Dr. Goebert, Die Armenier in Europa u. insbesondere in Österreich-Ungarn, im "Ansland", 1886, p. 480; Lukacs, անդ. էջ 4. Kurze Darstellung des gegenwärtigen Zustandes des armenischen Volkes, St. Petersburg, 1831, Տես Կրտսի Թե Անի 1819ին կործանած է. — 18 Lukacs, անդ. էջ 130. — 19 Hăşdeu, անդ. էջ 1594—1599. — 20 Xenopol, Originea Argesului după d. Hăşdeu, ի Թերթիւն Archivul societăţii sciintifice şi literare din Iaşi, Iaşi 1889. Nr. 1, p. 64. — 21 Համառոտ գիւղ մը կըր ցայտօր Վանայ Ժողովն ճիւղապետն է. գրքին. — 22 Schmidt, անդ. էջ 17. — 23 Այս իշխանն իւր գրութեան լեզու Վաստիլա Թաղաւորին 1389ին 3000 արծաթի բոլոր փոխ առաւ, բովանդակ Բուլղոցիանն եւ Հայիւր գրաւական աւելով: (Xenopol, Istoria Românilor, tom II, Jassi 1839, p. 140—144.) — 24 Baracz, Ryz, p. 107. — 25 Baracz, Żywoty, p. 65. — 26 Saşa, անդ. էջ 59. Neugebauer, անդ. էջ 83. Silbernagel, անդ. էջ 189. Տես նաեւ Melchisedek, Inscriptiunile bisericilor armenesc din Moldova, ի Թերթիւն Analele Academiei române, seria II, tom, IV, sect. II. Bucuresci 1884, p. 61—71. Papadopol-Calimach, Notiă istorică despre oraşul, Botoşani, Զանաւի ի Թերթիւն Analele Academiei române, seria II, tom. IX, sect. II. Bucuresci 1887, p. 11—13. — 27 Melchisedek, անդ. էջ 69. — 28 Xenopol, անդ. էջ 251. — 29 Silbernagel, անդ. էջ 170.

ընդ հակառակն Papadopol-Calimach (անդ. էջ 11, 12) կը հակառակ թէ այն Ժողովն 569ին գրաւուեալ է. — 30 Xenopol, անդ. էջ 251, ծան. 8. — 31 Melchisedek, Cronica Huşilor, Bucuresci 1869, յաւել. էջ 24, 25. եւ Papadopol-Calimach, անդ. էջ 9, 10. — 32 Pray, անդ. էջ 170. Գլ. ժԱ. Engel, անդ. էջ 121. — 33 Անգ. էջ 170. Գլ. ժԱ. ընդ հակառակն Engel (անդ. էջ 121) փայն զՍուլալի եւ այլ 5 քաղաքներ, որոնց առ նուր չի տար. Հայոց բնակութեան որոշելով կը նշանակէ. — 35 Xenopol, անդ. էջ 251, ընդ հակառակն Papadopol-Calimach, անդ. էջ 10, փնկ. Cetatea albă, ի կը յիշէ Եաշ. — 36 Papadopol-Calimach, անդ. էջ 10. Xenopol, անդ. էջ 232, 233. — 37 Dr. Ficker, Völkerstämme der österreichisch-ungarischen Monarchie, Wien, 1869, էջ 26. — 38 Melchisedek, Cronica Huşilor, Appendix, p. 22. — 39 Թումանիցի Հայք փնկեց ցայտօր կալուած գեղեցիկութեան յուշեր: Տես նոյն անին «Memoar», — 40 Արեւիկան Վոսպրի վաւերացիքն այս մասին կ'ըսէ. «Իշխանութեանն եւ երկրին Ժողովով հրաման եւ օրէնք տրուեցաւ անոնց առ հասարակ իրենց օրէնք (Իւր կոթորէ) պահելու», (Melchisedek, անդ. էջ 25): — 41 Neugebauer, անդ. էջ 84. — 42 Engel, անդ. էջ 182. եւ Papadopol-Calimach, անդ. էջ 10. — 43 Demetrius Cantemir, Descriptio Moldaviae, Գլ. ժԱ. էջ 243. — 44 Wickenhauser, Moldavia, Wien, 1862, էջ 63, 13. — 45 Xenopol, անդ. էջ 170—172. — 46 Wickenhauser, անդ. էջ 63, 64, 27. — 47 Անգ. էջ 65, 66, 24. — 48 Xenopol, անդ. էջ 174. — 49 Wickenhauser, անդ. 65, 23. — 50 Անգ. էջ 68, 28.

(Հարաւստիւն):

ԲԱՆԱՍՅԵՂԵԱԿԱՆ

ՄԱՐԿԱՐԷ

(Լեւոնտաւորից):

Անմահ Դատաւորն այն ժամից ի վեր ճոր ինծ տուաւ շնորհ մարգարտական, Ապրիտաւորեանն եւ արտաւ էնր Ընթերցումն եմ միշտ աշխուր մարգարտ: Երբ քաղաքից արտա ծշմարտութեանն եւ անքիծ սիրոյ անարատ ուսում, Բողոք մերձաւոր ընկերոյ իմ վերան խոն կատարութեամբ քաղ էնն նստում: Մոխրի ցանցի իմ գլխի վերայ եւ քաղաքներից վաղցի խնդրով. Անապատներում արտաւում եմ այս Տնանն եմ կերակրում ինչպէս որ Թողունը: Տնախաւ արաւելով միշտ ուսումն Որ-Լիւի Հապաղաւում են ինծ արարածն այն տեղ. Ինծ են ունկնդիր եւ պայծառ երկին Փայլուն շողորն խալտապող աստուծոք: Իսկ երբ աղմուկից եւ մեծ քաղաքով եւ անքիծ կ'ընում շտապելով ուսգին, Խնքնապրութեան անարգ ժպտանքով Ասում են յայնժամ ծնր տղաներին. Նայելեք այս օրինակ մի մեզ. Նա գոռ էր, մեզ նետ ապիւն ոչ կարաց, Տնախան. — կամեցաւ Նաւատաւան մեզ Որ իւր քերտով խոսում է Աստուած: Նայելեք տղաք այս մարդուն վերան, Ինչպէս է դաժան, Նիսար եւ գուշատ, Տեսեք Թէ ինչպէս սերկ է եւ աղքատ, եւ ինչպէս աշխուր ասում են Նորան:

Նոր-Նախիվեան: ՄՈՌԹՈՐՈՒ ԱՆՈՐԾԱՆՈՒ